

Sygn. akt III AUa 369/17

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 12 lipca 2017 r.

Sąd Apelacyjny w Gdańsku - III Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

w składzie:

Przewodniczący:	SSA Małgorzata Gerszewska
Sędziowie:	SA Barbara Mazur SA Iwona Krzeczowska - Lasoń (spr.)
Protokolant:	sekr. sądowy Anna Kowalewska

po rozpoznaniu w dniu 12 lipca 2017 r. w Gdańsku

sprawy Z. G.

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddział w B.

o prawo do emerytury

na skutek apelacji Z. G.

od wyroku Sądu Okręgowego w Bydgoszczy VI Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych z dnia 20 grudnia 2016 r., sygn. akt VI U 895/16

I. oddala apelację;

II. zasądza od Z. G. na rzecz Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w B. kwotę 240,00 (dwieście czterdzieści 00/100) złotych tytułem zwrotu kosztów procesu za II instancję.

SSA Barbara Mazur SSA Małgorzata Gerszewska SSA Iwona Krzeczowska - Lasoń

Sygn. akt III AUa 396/17

UZASADNIENIE

Decyzją z dnia 19 stycznia 2016 r. Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w B. odmówił wnioskodawcy prawa do emerytury wskazując, iż na dzień 1 stycznia 1999 r. nie posiada on okresu składkowego i nieskładkowego wynoszącego dla mężczyzny 25 lat oraz nie udowodnił wymaganego 15-letniego okresu pracy w szczególnych warunkach, wykonywanej stale i w pełnym wymiarze czasu pracy.

Wnioskodawca w odwołaniu zarzucił: naruszenie art. 184 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (t.j. Dz.U. z 2016 r., poz. 887 ze zm.; dalej ustawa emerytalna) w związku z § 4 rozporządzenia Rady Ministrów

z dnia 7 lutego 1983 r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze (Dz. U. z 1983 r., Nr 8, poz. 43 ze zm.; dalej rozporządzenie) poprzez błędną wykładnię i uznanie, że nie przysługuje mu świadczenie emerytalne oraz błędu w ustaleniach faktycznych, polegającego na przyjęciu, iż nie posiada wymaganego stażu pracy w szczególnych warunkach.

W uzasadnieniu odwołania wskazano, że organ rentowy bezzasadnie nie zaliczył mu do pracy w szczególnych warunkach okresu od dnia 19 czerwca 1976 r. do dnia 31 maja 1991 r. w Przedsiębiorstwie (...) w B., w którym wykonywał on pracę na stanowisku kierowcy samochodu ciężarowego o dopuszczalnym ciężarze całkowitym powyżej 3,5 tony. Pracę tego rodzaju wykonywał też w Zakładach (...) Spółce z o.o. w I. od dnia 1 czerwca 1991 r. do dnia 15 stycznia

1995 r. i była to praca, o której mowa w dziale VIII, poz. 2 wykazu A, stanowiącego załącznik do rozporządzenia. Ubezpieczony wnosił o zmianę zaskarżonej decyzji i zasądzenie

od organu rentowego na swoją rzecz kosztów postępowania, w tym kosztów zastępstwa adwokackiego według norm przepisanych. Ubezpieczony zakwestionował również nieuwzględnienie przez organ rentowy do okresów składkowych okresu prowadzenia przez niego pozarolniczej działalności gospodarczej od dnia 9 stycznia 1995 r. do dnia 9 grudnia 1998 r. oraz podkreślał, że uczęszczał do (...) Szkoły Zawodowej

nr 1 w I., którą ukończył w dniu 20 czerwca 1975 r. i w trakcie nauki odbywał również praktyki zawodowe, które zgodnie z art. 6 ust. 2 pkt 3 ustawy emerytalnej uznaje się – jako okresy zatrudnienia młodocianych na obszarze Państwa Polskiego na warunkach określonych w przepisach obowiązujących przed dniem 1 stycznia 1975 r. – za okresy składkowe.

W odpowiedzi na odwołanie organ rentowy wnosił o jego oddalenie.

Sąd Okręgowy w Bydgoszczy - VI Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych wyrokiem z dnia 20 grudnia 2016 r., sygn. akt VI U 895/16 oddalił odwołanie.

Podstawę tego rozstrzygnięcia stanowiły następujące ustalenia i rozważania Sądu pierwszej instancji. Ubezpieczony Z. G. (urodz. (...)) w dniu

11 stycznia 2016 r. złożył w organie rentowym wniosek o emeryturę z tytułu pracy w szczególnych warunkach. Skrócony wiek emerytalny ukończył z dniem 9 września 2015 r., a okolicznością niesporną między stronami było to, iż nie jest on członkiem otwartego funduszu emerytalnego. W dniu 19 stycznia 2016 r. pozwany wydał zaskarżoną decyzję.

Do okresu pracy w szczególnych warunkach organ rentowy zaliczył mu okres jego pracowniczego zatrudnienia od dnia 1 czerwca 1991 r. do dnia 15 stycznia 1995 r.

(z wyłączeniem okresu nieskładkowego od dnia 1 grudnia 1993 r. do dnia 28 lutego 1994 r.) w Zakładach (...) Spółce z o.o. w I.. Okres ten ujęty został w świadectwie wystawionym przez pracodawcę jako okres, w którym ubezpieczony wykonywał stale

i w pełnym wymiarze czasu pracy pracę kierowcy samochodu ciężarowego o dopuszczalnym ciężarze całkowitym powyżej 3,5 tony – wskazaną w załączniku do rozporządzenia wykazie A, dziale VIII, poz. 2. Ubezpieczony w odwołaniu domagał się uwzględnienia do okresu pracy w szczególnych warunkach okresu swojego pracowniczego zatrudnienia od dnia 19 czerwca 1976 r. do dnia 31 maja 1991 r. (14 lat, 11 miesięcy i 12 dni) w Przedsiębiorstwie (...) w B.. Na podstawie dowodów z zeznań świadków R. K., F. R. i W. S. oraz dowodu z przesłuchania ubezpieczonego, jak również dowodów

z dokumentów: świadectwa wykonywania pracy w szczególnych warunkach wystawionego przez Przedsiębiorstwo (...) w B. i dowodów

z dokumentów z akt osobowych ubezpieczonego dotyczących tego okresu zatrudnienia, Sąd Okręgowy ustalił, iż ubezpieczony w tym okresie pracował stale i w pełnym wymiarze czasu pracy jako kierowca samochodów ciężarowych

o ciężarze całkowitym powyżej 3,5 tony. Tego rodzaju praca kwalifikowana jest jako praca w szczególnych warunkach, wskazana

w wykazie A, dziale VIII, poz. 2 załącznika do rozporządzenia. Ubezpieczony w tym okresie (od dnia 19 czerwca 1976 r. do dnia 31 maja 1991 r.) jako kierowca przewoził mięso

do chłodni, woził trzodę chlewną i bydło. Kierował pojazdami marki S. i J.. Łącznie okres pracy ubezpieczonego w szczególnych warunkach na dzień 1 stycznia 1999 r. wynosił 18 lat, 6 miesięcy i 27 dni. Powyższe ustalenie nie mogło jednak prowadzić do zmiany zaskarżonej decyzji, albowiem ubezpieczony nie spełnił innego, koniecznego warunku nabycia prawa do emerytury – nie legitymował się ogólnym stażem emerytalnym wymaganym na dzień 1 stycznia 1999 r. w wymiarze co najmniej 25 lat. Jego ogólny staż emerytalny obliczony na dzień wejścia w życie obecnie obowiązującej ustawy emerytalnej wyniósł bowiem – zgodnie z ustaleniami organu rentowego – jedynie 22 lata, 11 miesięcy i 26 dni. Sąd I instancji podkreślił, że w odwołaniu ubezpieczony nie zajął stanowiska

co do twierdzeń organu rentowego o braku wymaganego ogólnego okresu uprawniającego do emerytury. Następnie na wezwanie Sądu jego pełnomocnik w piśmie procesowym z dnia 26 lipca 2016 r. argumentował w tym przedmiocie, iż z niewiadomych względów organ rentowy nie uwzględnił do okresów składkowych okresu prowadzenia przez ubezpieczonego pozarolniczej działalności gospodarczej od dnia 9 stycznia 1995 r. do dnia 9 grudnia 1998 r. – na podstawie art. 6 ust. 2 pkt 14a ustawy emerytalnej. Z kolei po wyjaśnieniu przez pełnomocnika ZUS w piśmie procesowym z dnia 21 września 2016 r., iż okresy od dnia

1 czerwca 1991 r. do dnia 14 stycznia 1995 r., od dnia 16 stycznia 1995 r. do dnia

21 listopada 1998 r. oraz od dnia 22 grudnia 1998 r. do dnia 31 grudnia 1998 r. zostały zaliczone do stażu pracy, pełnomocnik ubezpieczonego podnosił, iż uczęszczał

on do (...) Szkoły Zawodowej nr (...) w I. i w trakcie nauki odbywał również praktyki zawodowe. W związku z tym domagał się zaliczenia okresu zatrudnienia młodocianych na obszarze Państwa Polskiego na warunkach określonych w przepisach obowiązujących przed dniem 1 stycznia 1975 r. (zgodnie z art. 6 ust. 2 pkt 3 ustawy emerytalnej). Miejsce i okresy odbytych praktyk zawodowych to: Technikum Mechaniczne

w I. w 1972 r., Państwowy Ośrodek (...) w Z.

w latach 1973 – 1974, Warsztaty Samochodowe (...) w I. w latach 1973 – 1974, Przedsiębiorstwo Budownictwa Rolniczego w I. w latach 1973 – 1974

(w treści pisma procesowego błędnie wskazano – Przedsiębiorstwo Budownictwa (...) w I.. Odnosząc się do powyższych okresów odbywania przez ubezpieczonego praktyk zawodowych Sąd I instancji wskazał, iż okresy te nie zostały nawet precyzyjnie przez niego wskazane, a ograniczył się on do podania jedynie lat, w których praktyki te odbywał. Istotną dla rozstrzygnięcia sporu okolicznością było także to,

iż odbywane przez niego 3 dni w tygodniu w roku szkolnym praktyki zawodowe organizowane były na podstawie porozumień pomiędzy (...) Szkołą Zawodową

nr 1 w I. (do której uczęszczał), a wskazanymi wyżej zakładami pracy. Ubezpieczony nie pamiętał też, czy zawierał z tymi zakładami pracy jakieś umowy i czy otrzymywał wynagrodzenie za te praktyki. Z jego zeznań wynikało natomiast, iż to nauczyciel (profesor) przekazywał uczniom informacje, w którym zakładzie pracy będą odbywali praktyki. Z przedłożonej kserokopii świadectwa ukończenia (...) Szkoły Zawodowej Nr (...) w I. wynikało, iż praktyka zawodowa była jednym z przedmiotów, z którego wystawiano uczniom ocenę. Zebrany w sprawie materiał dowodowy (o którego uzupełnienie pełnomocnik ubezpieczonego nie wnosił na posiedzeniu poprzedzającym zamknięcie rozprawy) nie dawał – w ocenie Sądu Okręgowego – podstaw do doliczenia okresów odbywanych przez odwołującego się w trakcie nauki w ZSZ nr 1 w I. praktyk zawodowych do ogólnego stażu emerytalnego. Szkoła ta nie była – jak wynikało z treści świadectwa jej ukończenia przez wnioskodawcę i z jego zeznań – szkołą dla pracujących,

a nie zostało wykazane właściwymi dokumentami, iż praktyki zawodowe odbywał

na podstawie zawartych ze wskazanymi przez niego zakładami pracy umów o naukę zawodu, o przyuczeniu do określonej pracy albo o odbyciu wstępnego stażu pracy. Art. 3 ust. 1 pkt 1, 2 i 3 ustawy z dnia 2 lipca 1958 r. o nauce zawodu, przyuczeniu do określonej pracy i warunkach zatrudnienia młodocianych w zakładach pracy oraz o wstępnym stażu pracy (Dz. U. z 1958 r., Nr 45, poz. 226 z późn. zm. – obowiązującej do dnia 1 stycznia 1975 r.) przewiduje powyższe formy prawne zatrudniania młodocianych. W orzecznictwie wskazano wprawdzie, że niesporządzenie pisemnej umowy o naukę zawodu nie przesądza

o niemożności zakwalifikowania spornej pracy jako okresu składkowego z art. 6 ust. 2 pkt

3 ustawy emerytalnej, a decydujące znaczenie ma ustalenie, czy wnioskodawca faktycznie wykonywał zatrudnienie na warunkach określonych w ustawie z 1958 r. o nauce zawodu, przyuczeniu do określonej pracy i warunkach zatrudnienia młodocianych w zakładach pracy oraz wstępnym stażu pracy (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 28 czerwca 2016 r.,

I UK 256/15, LEX nr 2093747), jednak w ocenie Sądu Okręgowego powyższa okoliczność powinna zostać wykazana właściwymi dowodami w toku procesu. Zaoferowane przez ubezpieczonego dowody nie dawały podstaw do ustalenia, iż zawarł on z którymś

z zakładów pracy umowę o pracę w celu nauki zawodu. W szczególności on sam nie był w stanie potwierdzić, aby zawarł tego rodzaju umowę oraz aby otrzymywał za swoją pracę wynagrodzenie. Wskazanie w świadectwie ukończenia (...) Szkoły Zawodowej

nr 1 w I. praktyki zawodowej jako jednego z ocenianych przedmiotów, potwierdza – w ocenie Sądu Okręgowego – iż ubezpieczony pobierał naukę zawodu na podstawie stosunku administracyjnego jako uczeń (...) Szkoły Zawodowej, która nie była szkołą dla pracujących. Realizacja praktycznej nauki zawodu w takich szkołach przebiegała w zakładach pracy na podstawie umów zawieranych między szkołą a tymi zakładami

i uczniowie wykonujący pracę w ramach praktyki nie byli ich pracownikami (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 14 lutego 1996 r. II URN 2/95 – OSNAPiUS z 1996 r. Nr 17, poz. 225). Sąd Okręgowy podkreślił, że nawet ubezpieczony – reprezentowany przez fachowego pełnomocnika – nie potrafił w sposób właściwy sformułować podstawy faktycznej żądania odwołania w omawianym tu zakresie i ostatecznie ograniczył się do wskazania wyłącznie lat, w których odbywały się praktyki zawodowe, bez wskazania konkretnych okresów, ewentualnego pracowniczego zatrudnienia, które wynikałyby z postanowień konkretnych umów, zawartych zgodnie z przepisami ustawy z dnia 2 lipca 1958 r. Okresy te nie były bowiem okresami zatrudnienia młodocianych na obszarze Państwa Polskiego na warunkach określonych w przepisach obowiązujących przed 1 stycznia 1975 r., o których mowa w art.

6 ust. 2 pkt 3 ustawy emerytalnej. Powyższe ustalenia i argumenty powodowały, iż ubezpieczony nie wykazał, aby spełnił na dzień wejścia w życie ustawy emerytalnej wymogu posiadania ogólnego stażu emerytalnego w wymiarze co najmniej 25 lat (art. 184 ust. 1 w związku z art. 32 ust. 1 i art. 27 ust. 1 pkt 2 ustawy emerytalnej w związku

z § 3 i § 4 rozporządzenia). Zatem odwołanie ubezpieczonego podlegało oddaleniu na podstawie art. 477¹⁴ § 1 k.p.c.

Apelację od wyroku wywiódł ubezpieczony zaskarżając go w całości i zarzucając mu naruszenie przepisów postępowania - art. 233 k.p.c. poprzez przekroczenie zasady swobodnej oceny dowodów ze względu na przyjęcie w oderwaniu od materiału dowodowego zebranego w przedmiotowej sprawie, w postaci dowodów z dokumentów dotyczących przebiegu nauki, oraz jego zeznań, iż nie posiada ogólnego stażu pracy ze względu na pominięcie w tym zakresie praktycznej nauki zawodu w latach 1972 - 1974.

Z uwagi na powyższe wniósł o zmianę zaskarżonego wyroku w całości poprzez uwzględnienie odwołania, ewentualnie o uchylenie orzeczenia i przekazanie sprawy Sądowi

I instancji do ponownego rozpoznania, a także o zasądzenie od organu rentowego kosztów procesu, w tym kosztów zastępstwa adwokackiego według norm przepisanych za obie instancje.

W uzasadnieniu apelacji skarżący wyjaśnił, że od początku wskazywał, iż w latach 1972 - 1974 odbywał praktyczną naukę zawodu, a nadto przedłożył stosowne dokumenty

w postaci świadectwa ukończenia szkoły z dnia 20 czerwca 1975 r., z którego treści wprost wynikało, iż odbywał w trakcie nauki również praktyki zawodowe, za które uzyskał ocenę oraz potwierdził te okoliczności w trakcie swoich zeznań, a Sąd Okręgowy z niewiadomych względów uznał, iż nie była to praktyka podlegająca zaliczeniu na zasadzie przepisu art.

6 ust. 2 pkt 3 ustawy emerytalnej. Sąd dokonał tych ustaleń, pomimo iż organ rentowy w żaden sposób okoliczności tej nie zakwestionował. Nie sposób przy tym obciążać apelującego brakami w dokumentacji, bowiem ze zrozumiałych względów wpływ czasu doprowadził do utraty bądź zagubienia części istotnych

dokumentów w sprawie. Co więcej, poprzez upływ czasu nie jest możliwe również ustalenie następców prawnych podmiotów wystawiających ww. dokumenty, co również nie powinno w żaden sposób obciążać go.

Na rozprawie w dniu 20 grudnia 2016 r. ubezpieczony pomimo znacznego upływu czasu starał się jak najdokładniej odtworzyć szczegóły swojej pracy w ramach przyuczenia

do zawodu. Pomimo to w uzasadnieniu orzeczenia Sąd I instancji całkowicie pominął fakt,

iż odbywane przez niego zajęcia nie odbywały się jedynie w roku szkolnym, ale również wykonywane były w trakcie wakacji, tj. w czasie, kiedy nie obowiązywały go zajęcia szkolne. W trakcie wykonywania pracy podlegał on przełożonym znajdującymi się w zakładzie pracy brygadzystom. Transport organizowany był przez zakłady pracy, które przysyłały po uczniów autobusy. Ubezpieczony w trakcie rozprawy szczegółowo opisał swoje obowiązki służbowe, a z jego zeznań jasno wynika, iż wykonywane przez niego prace nie różniły się niczym

od prac wykonywanych przez pozostałych pracowników. Wszystkie wskazane wyżej okoliczności w sposób ewidentny wskazują, iż odbywane przez niego praktyki zawodowe stanowiły formę zatrudniania młodocianych zgodnie z przepisami ustawy.

Organ rentowy w odpowiedzi na apelację wniósł o jej oddalenie i zasądzenie kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Apelacja wnioskodawcy okazała się bezzasadna.

Przedmiotem sporu między stronami było, czy Z. G. spełnił kumulatywne przesłanki warunkujące nabycie prawa do emerytury w wieku obniżonym, przewidziane w art. 184 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (t.j. Dz. U. z 2017 r., poz. 1383, dalej ustawa emerytalna) w zw. z art. 32 tej ustawy, a w szczególności, czy posiada 25 lat okresów składkowych i nieskładkowych.

Ustalenia faktyczne poczynione przez Sąd Okręgowy w sprawie, wbrew twierdzeniom apelującego, znajdują odzwierciedlenie w materiale dowodowym zgromadzonym w sprawie, a podniesiony przez wnioskodawcę w apelacji zarzut naruszenia art. 233 § 1 k.p.c. jest chybiony.

Przypomnieć należy, że zgodnie z przywołanym powyżej przepisem, statuującym dyrektywy oceny materiału dowodowego sprawy, sąd ocenia wiarygodność i moc dowodów według własnego przekonania, na podstawie wszechstronnego rozważenia zebranego materiału.

W doktrynie i orzecznictwie przyjęte jest, że ramy swobodnej oceny dowodów muszą być określone wymaganiami prawa procesowego, doświadczenia życiowego, regułami logicznego myślenia oraz pewnego poziomu świadomości prawnej, według których sąd

w sposób bezstronny, racjonalny i wszechstronny rozważa materiał dowodowy, dokonuje wyboru określonych środków dowodowych i ważąc ich moc oraz wiarygodność odnosi

je do pozostałego materiału dowodowego. Dla skuteczności zarzutu naruszenia przepisu art. 233 § 1 k.p.c. nie wystarcza stwierdzenie o wadliwości dokonanych ustaleń faktycznych. Konieczne jest tu wskazanie przyczyn dyskwalifikujących postępowanie sądu w tym zakresie. W szczególności skarżąca powinna wskazać, jakie kryteria oceny naruszył sąd przy ocenie konkretnych dowodów, uznając brak ich wiarygodności i mocy dowodowej lub niesłuszne im je przyznając.

W kontekście powyższych wywodów należało uznać, że zarzuty zawarte w apelacji ubezpieczonego mają jedynie charakter polemiczny w stosunku do prawidłowych ustaleń Sądu Okręgowego i jako takie nie zasługują na uwzględnienie. Sąd I instancji w oparciu

o zaoferowany przez wnioskodawcę materiał dowodowy oceniony zgodnie z art.

233 § 1 k.p.c. prawidłowo ocenił, że do ogólnego stażu pracy ubezpieczonego nie można zaliczyć praktycznej nauki zawodu w latach 1972 - 1974. Sąd Odwoławczy oceniając jako prawidłowe ustalenia faktyczne i rozważania prawne dokonane przez Sąd pierwszej instancji uznał je za własne.

Odnosząc się do podstawy materialno-prawnej rozstrzygnięcia, wskazać należy, że zgodnie z art. 184 ust. 1 ustawy emerytalnej ubezpieczonym urodzonym po dniu 31 grudnia 1948 r. przysługuje emerytura po osiągnięciu wieku przewidzianego w art. 32, 33, 39 i 40, jeżeli w dniu wejścia w życie ustawy osiągnęli:

- 1) okres zatrudnienia w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze wymagany w przepisach dotychczasowych do nabycia prawa do emerytury w wieku niższym niż 60 lat - dla kobiet i 65 lat - dla mężczyzn,
- 2) okres składkowy i nieskładkowy, o którym mowa w art. 27 (wynoszący co najmniej 20 lat dla kobiet i 25 lat dla mężczyzn).

Ponadto emerytura przysługuje pod warunkiem nie przystąpienia do otwartego funduszu emerytalnego (ust. 2 art. 184 ustawy emerytalnej).

Stosownie natomiast do art. 32 ust. 2 ustawy emerytalnej dla celów ustalenia uprawnień do emerytury w wieku obniżonym z tytułu zatrudnienia w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze za pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach uważa się pracowników zatrudnionych przy pracach o znacznej szkodliwości dla zdrowia oraz o znacznym stopniu uciążliwości lub wymagających wysokiej sprawności psychofizycznej ze względu na bezpieczeństwo własne lub otoczenia.

Rodzaje prac lub stanowisk oraz warunki, na podstawie których uprawnionym osobom przysługuje prawo do emerytury w wieku obniżonym, ustala się – jak stanowi ust.

4 art. 32 ustawy emerytalnej - na podstawie przepisów dotychczasowych.

Zgodnie z § 4 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze (Dz. U. z 1983 r., Nr 8, poz. 43 ze zm.; dalej rozporządzenie) pracownik, który wykonywał wymienione w wykazie A prace w szczególnych warunkach nabywa prawo do emerytury, jeżeli spełnia łącznie następujące warunki: osiągnął wiek emerytalny wynoszący 60 lat dla mężczyzn, ma wymagany okres zatrudnienia (25 lat), w tym co najmniej 15 lat pracy w szczególnych warunkach.

Na etapie postępowania apelacyjnego bezspornym było, że wnioskodawca osiągnął wiek emerytalny 60 lat, nie jest członkiem OFE oraz posiada staż pracy w warunkach szczególnych w wymiarze ponad 15 lat pracy (Sąd Okręgowy zaliczył okres pracy od dnia 19 czerwca 1976 r. do dnia 31 maja 1991 r. do stażu szczególnego).

Organ rentowy uznał, że wnioskodawca zamiast 25 lat „stażu ogólnego” posiada jedynie 22 lata, 11 miesięcy i 26 dni okresów składkowych i nieskładkowych i odmówił mu prawa do emerytury w wieku obniżonym.

Ubezpieczony w toku postępowania, tj. w piśmie procesowym z dnia 18 października 2016 r. (a nie jak twierdzi apelujący „od początku wskazywał”) wnosił o zaliczenie okresów praktyk zawodowych odbywanych w czasie nauki w Zasadniczej Szkole Zawodowej

nr 1 w I. (pismo – k. 55-56 a.s.) załączając świadectwo ukończenia ww. szkoły, w którym wśród przedmiotów wskazano „praktyki zawodowe, ocena dobra” (świadectwo – k. 57-58 a.s.). W piśmie procesowym z dnia 16 listopada 2016 r. ubezpieczony wskazał, że miejsce i okresy odbytych praktyk zawodowych to: Technikum Mechaniczne w I. w 1972 r., Państwowy Ośrodek (...) w Z.

w latach 1973 – 1974, Warsztaty Samochodowe (...) w I. w latach 1973 – 1974, Przedsiębiorstwo Budownictwa Rolniczego w I. w latach 1973 – 1974

(w treści pisma procesowego błędnie wskazano – Przedsiębiorstwo Budownictwa (...) w I.) (pismo – k. 66 a.s.).

W ocenie wnioskodawcy są to okresy, o których mowa w art. 6 ust. 2 pkt 3 ustawy emerytalnej, który stanowi, że za okresy składkowe uważa się również przypadające przed dniem 15 listopada 1991 r. następujące okresy, za które została opłacona składka

na ubezpieczenie społeczne albo za które nie było obowiązku opłacania składek

na ubezpieczenie społeczne - zatrudnienia młodocianych na obszarze Państwa Polskiego

na warunkach określonych w przepisach obowiązujących przed dniem 1 stycznia 1975 r.

W związku z powyższym należy odwołać się odpowiednich regulacji prawnych - art. 477 kodeksu zobowiązań - rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia

27 października 1933 r. (Dz. U. RP nr 82, poz. 598 ze zm.) oraz ustawy z dnia 2 lipca 1958 r. o nauce zawodu, przyuczaniu do określonej pracy i warunkach zatrudniania młodocianych

w zakładach pracy oraz o wstępnym stażu pracy (Dz. U. Nr 45, poz. 226 ze zm.; dalej ustawa) obowiązującej w okresie od dnia 21 lipca 1958 r. do dnia 1 stycznia 1975 r.

Zgodnie z ustawą za młodocianego uważano osoby, które ukończyły 14 lat, a nie przekroczyły 18 roku życia. Od dnia 21 lipca 1961 r. - na mocy art. 45 ustawy z dnia 15 lipca 1961 r. o rozwoju oświaty i wychowania (Dz. U. Nr 32, poz. 160) - podwyższono tę granicę wieku do lat 15.

Podstawą zaliczenia okresów zatrudnienia młodocianego do okresów składkowych jest nawiązanie stosunku pracy (umowy o naukę zawodu) pomiędzy młodocianym

a zakładem pracy (pracodawcą), choć dopuszcza się również wykonywanie pracy w okresie uczęszczania do zasadniczej szkoły przysposobienia zawodowego, gdyż uczniowie (młodociani pracownicy) byli w tym czasie przyjmowani do pracy i zatrudniani w celu przyuczenia do zawodu, a obowiązek pogłębiania wiedzy teoretycznej był realizowany ubocznie (zob. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 12 stycznia 2000 r., II UKN 294/99, OSNAPiUS 2001, nr 9, poz. 322).

Art. 3 ust. 1 ustawy stanowił, że młodociani mogą być zatrudniani przez zakłady pracy tylko w celu: nauki zawodu (pkt 1), przyuczenia do określonej pracy (pkt 2), odbycia wstępnego stażu pracy (pkt 3). Nauka zawodu młodocianego trwa zależnie od zawodu

od 2 do 4 lat i kończy się egzaminem (art. 4 ust. 1 ww. ustawy).

W myśl art. 9 ust. 1 ustawy zakład pracy przyjmując młodocianego na naukę zawodu

w celu przyuczenia do określonej pracy oraz odbycia wstępnego stażu pracy był obowiązany zawrzeć z nim na piśmie umowę określającą zawód albo rodzaj pracy, w jakim młodociany będzie szkolony, czas trwania nauki zawodu, przyuczenia do określonej pracy lub wstępnego stażu pracy oraz zasadnicze obowiązki i uprawnienia młodocianego.

Art. 10 ustawy stanowił, że okresy nauki zawodu, przyuczenia do określonej pracy oraz wstępnego stażu pracy

są okresami zatrudnienia. W zakresie zasad wynagradzania odwołać się należy do art.

18 ust. 1 ustawy, który stanowi, że w okresie nauki zawodu i przyuczania do określonej pracy obowiązują uczniowskie stawki płac. Zasady wynagradzania młodocianych w okresie nauki zawodu, przyuczania do określonej pracy i odbywania wstępnego stażu pracy, wysokość uczniowskich stawek płac oraz wysokość wynagrodzenia w okresie odbywania wstępnego stażu pracy określają: Rada Ministrów w porozumieniu z Centralną Radą Związków Zawodowych lub na podstawie wytycznych wydanych przez Radę Ministrów w porozumieniu z Centralną Radą Związków Zawodowych właściwi ministrowie w porozumieniu z zarządami głównymi właściwych związków zawodowych (art. 18 ust. 2 ustawy).

Okresem składkowym w rozumieniu art. 6 ust. 2 ustawy emerytalnej jest taki okres zatrudnienia młodocianego, w którym łączy on obowiązki wynikające z nauki zawodu

ze statusem pracownika (wyrok Sądu Apelacyjnego w Łodzi z dnia 26 lutego 1993 r., III AUr 45/93, OSA 1993/7/27).

Kwestia uwzględnienia do stażu ubezpieczeniowego okresu praktycznej nauki zawodu niejednokrotnie była przedmiotem rozważań Sądu Najwyższego, który w wyroku z dnia 5 kwietnia 2000 r., II UKN 496/99, PPIPS 2001/7-8/75 stwierdził, iż uwzględnienie w stażu ubezpieczenia przypadającym przed dniem 1 stycznia 1975 r. na zasadzie art. 2 ust. 2 pkt 3 ustawy z dnia 17 października 1991 r. o rewaloryzacji emerytur i rent, o zasadach ustalania emerytur i rent oraz o zmianie niektórych ustaw, okresu pracy młodocianego przed ukończeniem piętnastego roku życia wymaga stwierdzenia, że praca ta wykonywana była w celu przyuczenia do zawodu.

Sąd Najwyższego w wyroku z dnia 28 czerwca 2016 r., I UK 256/15, LEX nr 2093747 wskazał, że niesporządzenie pisemnej umowy o naukę zawodu nie przesądza o niemożliwości zakwalifikowania spornej pracy jako okresu składkowego z art. 6 ust. 2 pkt 3 ustawy emerytalnej. Decydujące jest w tym wypadku ustalenie, czy wnioskodawca faktycznie wykonywał zatrudnienie na warunkach określonych w ustawie z 1958 r. o nauce zawodu, przyuczania do określonej pracy i warunkach zatrudniania młodocianych w zakładach pracy oraz o wstępnym stażu pracy.

Sąd Apelacyjny mając na uwadze powyższe rozważania uznał, że na podstawie dowodów zaoferowanych przez ubezpieczonego, na którym ciążył obowiązek wykazania wskazanych okoliczności, nie można było uznać, że wnioskodawca będąc uczniem (...) Szkoły Zawodowej nr (...) w I. łączył obowiązki wynikające z nauki zawodu ze statusem pracownika w zakładach pracy - Technikum Mechanicznym w I. w 1972 r., Państwowym Ośrodku (...) w Z. w latach 1973 – 1974, Warsztatach Samochodowych (...) w I. w latach 1973 – 1974 i Przedsiębiorstwie Budownictwa Rolniczego w I. w latach 1973-1974.

W ocenie Sądu Apelacyjnego apelujący uczęszczał do zasadniczej szkoły zawodowej i w ramach programu nauki w tej szkole miał praktyki zawodowe. W takiej sytuacji nie było pracowniczego stosunku zatrudnienia młodocianego, lecz tylko administracyjne podporządkowanie ucznia w szkole i realizacja praktycznej nauki zawodu w ramach szkolnego programu nauczania, która podlegała ocenie. Skoro skarżący uczęszczał do zasadniczej szkoły zawodowej, to wykluczona była sytuacja odwrotna, w której na pierwszym miejscu było pracownicze zatrudnianie ucznia przez pracodawcę uzupełniane nauką, a wynikające z zawarcia przez pracodawcę z młodocianym określonej umowy o pracę. Ubezpieczony nie ma żadnych dokumentów świadczących o zatrudnieniu go w spornym okresie jako młodocianego pracownika. Również Zespół Szkół (...) im. J. P. II w I. nie posiada dokumentacji ubezpieczonego dotyczącej odbywania praktyk zawodowych lub praktycznej nauki zawodu w czasie nauki w (...) nr 1 w I. (pismo z dnia 5 grudnia 2016 r. – k. 75 a.s.). Dodatkowo podkreślić należy, że wnioskodawca nie podawał spornych okresów praktycznej nauki zawodu w informacji dotyczącej okresów składkowych i nieskładkowych złożonej wraz z wnioskiem o emeryturę. Pierwszy okres zatrudnienia wskazany przez apelującego to okres od dnia 25 czerwca 1975 r. do 17 listopada 1975 r. w Przedsiębiorstwie (...) w B., czyli okres bezpośrednio po zakończeniu nauki w (...) w dniu 20 czerwca 1975 r. (informacja - k. 9-10 a.r.).

Istotne jest również, że wnioskodawca nie potrafił dokładnie określić dat odbywania praktyk, potrafił tylko określić je latami. Ubezpieczony nie pamiętał też, czy zawierał z tymi zakładami pracy jakieś umowy i czy otrzymywał wynagrodzenie za te praktyki. Z jego zeznań wynikało natomiast, iż to nauczyciel (profesor) przekazywał uczniom informacje, w którym zakładzie pracy będą odbywali praktyki.

Czynności opisane przez ubezpieczonego, a wykonywane w zakładach pracy - Technikum Mechanicznym w I., Państwowym Ośrodku (...) w Z., Warsztatach Samochodowych (...) w I. i Przedsiębiorstwie Budownictwa Rolniczego w I. były czynnościami wykonywanymi w ramach praktyk w ramach nauki w (...) Szkole Zawodowej

nr 1 w I. w zawodzie kierowca – mechanik pojazdów samochodowych.

Zdaniem Sądu Apelacyjnego nauczający zawodu był jedynie nauczycielem młodocianego, a nie jego pracodawcą, w związku z tym nie zachodził między nimi związek polegający na stosunku prawa pracy - nauki zawodu, a stosunek administracyjny.

Również wbrew twierdzeniom skarżącego organ rentowy kwestionował podnoszone przez niego okoliczności, ponieważ na rozprawie w dniu 20 grudnia 2016 r. wniósł on o oddalenie odwołania wskazując, że ubezpieczony nie wykazał, aby zawierał indywidualną naukę zawodu (protokół rozprawy – k. 78-80 a.s.).

Apelujący podnosił, że odbywał również praktyki w czasie wakacji, gdy nie uczęszczał do szkoły.

Ubezpieczony przesłuchany w charakterze strony zeznał, że w czasie wakacji miał miesiąc praktyk i miesiąc wolnego (przesłuchanie ubezpieczonego - k. 78-80 a.s., zapis na płycie CD 00:06:23-00:31:42, płyta CD – k. 81 a.s.).

W ocenie Sądu II instancji ubezpieczony w ciągu jednego miesiąca wakacji odbywał praktyki zawodowe, a z uwagi na przytoczoną argumentację nie miały one charakteru praktycznej nauki zawodu.

Ponadto to na wnioskodawcy ciążył obowiązek wykazania podnoszonych okoliczności stosownymi dowodami. Zaliczenie nieudokumentowanych okresów składkowych do uprawnień oraz wzrostu świadczeń emerytalno-rentowych wymaga dowodów nie budzących wątpliwości, spójnych i precyzyjnych (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 9 stycznia 1998 r., II UKN 440/97, OSNP 1998/22/667).

W świetle powyższego uznać należało, że skoro wnioskodawca nie spełnił jednej z kumulatywnych przesłanek przyznania prawa do emerytury (nie posiada 25 lat okresów składkowych i nieskładkowych), to nie ma prawa do świadczenia emerytalnego z tytułu pracy w warunkach szczególnych.

Mając powyższe na względzie Sąd Apelacyjny na podstawie art. 385 k.p.c. orzekł, jak w sentencji.

O kosztach procesu za II instancję Sąd Apelacyjny orzekła na podstawie art. 98, art. 99 i art. 108 § 1 k.p.c. oraz przepisów § 9 ust. 2 w zw. z 10 ust. 1 pkt 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych (Dz.U. z 2015 r., poz. 1804 ze zm.).

SSA Barbara Mazur SSA Małgorzata Gerszewska SSA Iwona Krzeczowska - Lasoń